

РОЗДІЛ 3
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.66.14>

УДК 347.132.6

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННИХ ПРАВочИНІВ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Змикало О.І.,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету,
oleksandr.zmykalo@uzhnu.edu.ua
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5381-8381>*

Змикало О.І. Поняття та сутність електронних правочинів за цивільним правом України

Дане наукове дослідження присвячене аналізу правового регулювання електронних правочинів в цивільному праві України, розкриттю проблемних питань, які пов'язані із практичною застосуванням норм Закону України «Про електронну комерцію».

В рамках даної статті було здійснено теоретико-прикладне дослідження різних підходів науковців, а також позиції законодавця щодо розуміння поняття та сутності електронного правочину через його співставлення з традиційними підходами до розуміння поняття та сутності правочину. Проведено аналіз Закону України «Про електронну комерцію» та встановлено, що останнім визначено організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлено порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначає права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції.

Задля досягнення поставленої мети, автором були застосовані характерні для правової науки методи. Дослідження проводилося із застосуванням діалектичного методу пізнання правової дійсності, що надав можливість проаналізувати сутність електронних правочинів як різновиду юридичних фактів, що впливають на динаміку зобов'язальних правовідносин в системі цивільного права України. Тоді як використання формально-юридичного методу надало можливість проаналізувати нормативні акти пов'язані з регулюванням електронних правочинів, що сприяло належному розкриттю завдань дослідження.

На підставі проведеного дослідження, автори доходять висновку, що електронні правочини, як і правочини в цілому, являють собою різновид юридичних фактів, що виступають у вигляді акту вольової правомірної поведінки, спрямованої на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Встановлено, що характерною особливістю електронних правочинів є їх здійснення з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Визначено, що характерною рисою електронних правочинів є інтерактивність, оперативність і мультимедійність.

Ключові слова: електронний правочин, електронний договір, електронне повідомлення, електронний документ, електронна торгівля.

Zmykalo O.I. The concept and essence of electronic transactions in the civil law of Ukraine.

This research is devoted to the analysis of the legal regulation of electronic transactions in the civil law of Ukraine, the disclosure of problematic issues related to the practical application of the Law of Ukraine "On Electronic Commerce".

Within the framework of this article, a theoretical and applied study of various approaches of scientists was carried out, as well as the position of the legislator regarding the understanding of the concept and essence of an electronic transaction through its comparison with traditional approaches to understanding the concept and essence of a transaction. The analysis of the Law of Ukraine "On Electronic Commerce" was carried out, and it was found that the latter defines the organizational and legal basis for activities in the field of electronic commerce in Ukraine,

establishes the procedure for making electronic transactions using information and telecommunication systems and determines the rights and obligations of participants in relations in the field of electronic commerce.

To achieve this goal, the author applied methods characteristic of legal science. The study was conducted out using the dialectical method of cognition of legal reality, which provided an opportunity to analyze the essence of electronic transactions as a variety of legal facts affecting the dynamics of legal obligations in the civil law system of Ukraine. Whereas the use of the formal-legal method made it possible to analyze the regulations related to the regulation of electronic transactions, which contributed to the proper disclosure of the research objectives.

Based on the study, the authors conclude that electronic transactions, like transactions in general, are a kind of legal facts acting in the form of an act of strong-willed lawful behavior aimed at establishing, changing or terminating civil rights and obligations. It has been established that a characteristic feature of electronic transactions is that they are carried out using information and telecommunication systems. It was determined that a characteristic feature of electronic transactions is interactivity, efficiency and multimedia.

Key words: electronic transaction, electronic contract, electronic message, electronic document, electronic commerce.

Постановка проблеми. Тривалий час юридична практика вчинення в Україні правочинів за допомогою обміну електронними даними та використанням інших засобів комунікації носила фрагментарний характер. Сформовані, за роки незалежності, певні нормативні рамки хоч і регулювали ті чи інші аспекти електронної комерції (вчинення цивільно-правових угод з використанням електронного документообігу та електронного цифрового підпису), проте не носили послідовного, логічного і системного характеру. Враховуючи те, що більшість законодавчих актів цивілізованих країн світу стосовно регулювання електронних правочинів та електронної комерції датуються 1999 - 2005 роками, то подальше відставання правового регулювання цього виду правовідносин в Україні було неприйнятним з урахуванням взятих на себе, згідно з ратифікованою Угодою про асоціацію зобов'язань, які серед іншого передбачали розвиток електронної торгівлі, яка має здійснюватися за умови забезпечення повної відповідності найвищим міжнародним стандартам захисту інформації з метою забезпечення довіри користувачів електронної торгівлі, захисту споживачів у сфері електронної торгівлі, визнання сертифікатів електронних підписів виданих населенню та сприяння розвитку послуг транскордонної сертифікації [1]. Сприятливі систематизації нормативного регулювання відносин в цій сфері був покликаний прийнятий 3 вересня 2015 року Закон України «Про електронну комерцію» [2].

Не дивлячись на те, що основною метою прийняття Закону України «Про електронну комерцію» (як зазначено в пояснювальній записці до законопроекту) була систематизація чинного законодавства України у сфері електронної комерції та забезпечення правового порядку дистанційного укладення й виконання правочинів із застосуванням електронних інформаційно-комунікаційних засобів і технологій [3], однак після введення закону в дію стало зрозуміло, як зазначає Л.Р. Катинська, що в законі використовується термінологія, не характерна для Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) та його положень, створюється ряд юридичних колізій з чинним законодавством України. На думку авторки, Закон України «Про електронну комерцію» має бути приведений у відповідність із нормами Директиви 2000/31/ЄС шляхом скасування та зміни ряду положень, а також приведений у відповідність із внутрішнім законодавством України [4, с. 168-169]. У зв'язку з чим продовжує бути актуальним дослідження електронного правочину в цивільному праві України.

Аналіз наукових публікацій. Особливостям сутності, порядку вчинення, виконання, можливості визнання недійсними електронних правочинів у сучасній вітчизняній науці цивільного права присвячені роботи таких науковців, як: Н. Є. Блажівської, О. А. Баранова, Т. В. Бачинського, Н. Ю. Голубевої, Л. Р. Катинської, О. С. Кізлової, А. О. Кодинця, О. В. Кохановської, Р. Б. Шишки та інших.

Метою даної статті є дослідження правової природи електронних правочинів як різновиду юридичних фактів, що впливають на динаміку зобов'язальних відносин в системі цивільного права України. Основними завданнями автор ставить перед собою: проаналізувати підходи науковців щодо визначення поняття та сутності електронних правочинів, їх місця в системі юридичних фактів; визначення підходів законодавця щодо визначення поняття та сутності електронних правочинів, а також порядку їх вчинення.

Виклад основного матеріалу. Виникнення, розвиток та значне поширення різного роду технологій, які забезпечують телекомунікації (електрозв'язок) між учасниками цивільних правовідносин, не могло обійти стороною і не вплинути на розвиток останніх. Разом з тим правочин, як один з основних, найбільш поширених юридичних фактів в системі цивільного права України, зазнав впливу стрімкого поширення різного роду електронних засобів зв'язку. Дедалі більше використання електронних засобів зв'язку в повсякденному житті відбилось в першу чергу на зобов'язальних відносинах, які є однією з форм цивільних

правовідносин. Оскільки зобов'язання є формою цивільних відносин, згідно з ч. 2 ст. 509 ЦК України підставою їх виникнення можуть бути юридичні факти (в тому числі й правочини), які викладені у ст. 11 ЦК України [5].

Тривалий час через відсутність законодавчого визначення поняття електронного правочину та його сутнісних ознак, а також єдиного підходу до державного регулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку з правочинами, що вчиняються з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, дослідження електронного правочину в системі цивільного права України залишалось суто в теоретичній площині. Прийняття Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис» хоч і встановлювало основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів, і визначало правовий статус електронного цифрового підпису та регулювало відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису, однак правові конструкції які використовувались в цих законах на практиці тільки ускладнювали використання електронних документів учасниками цивільних відносин. Ускладнювало використання електронних документів і відсутність єдиної, послідовної судової практики.

У зв'язку з вищенаведеним, до прийняття Закону України «Про електронну комерцію», під час дослідження питань, які стосуються власне поняття, правової сутності електронних правочинів, їх недійсності та наслідків такої недійсності вчені опирались на загальні позиції про правочин в доктрині цивільного права. Так, підходи вчених-цивілістів під час дослідження електронних правочинів можна сформулювати через такі позиції:

- 1) розгляд електронних правочинів (електронної форми правочинів) як різновиду письмової форми правочинів;
- 2) розмежування електронних правочинів як окремого різновиду правочинів в системі цивільного права;
- 3) розгляд електронних правочинів як проміжної форми правочинів.

Представниками першого підходу є такі вчені як О. Гудзь, І. В. Спасибо-Фатєєва, А. Чучковська та Р. Б. Шишка. Серед наведених авторів заслуговує на увагу позиція І. В. Спасибо-Фатєєвої, яка вважає, що «електронно-цифрова форма є різновидом письмової форми з урахуванням специфіки мережі Інтернет» [6, с. 32]. Цікавим видається формулювання «електронно-цифрова форма», під яким авторка вочевидь має на увазі письмову форму правочину, представлену за допомогою телекомунікаційних технологій. Однак на думку Л.Р. Катинської, життя такого терміну говорить про те, що вчена має на увазі електронну форму правочину із застосуванням електронного цифрового підпису. цим самим обмежується поняття електронної форми до обміну електронними документами із застосуванням саме цифрового підпису, тоді як для вчинення правочину у електронній формі використовуються також інші види електронних підписів [7, с. 42]. Тривалий час позицію Л.Р. Катинської можна було розділяти, однак з прийняттям Закону України «Про електронні довірчі послуги» така позиція втратила аргументацію в силу того, що з прийняттям вищенаведеного закону втратив свою чинність Закон України «Про електронний цифровий підпис», а разом з тим і застосовані в ньому підходи до класифікації електронного підпису. І не дивлячись на відтермінування, в силу п. 5 Розділ VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про електронні довірчі послуги», чинності електронних цифрових підписів шляхом їх прирівнювання до кваліфікованих електронних підписів, з 7 листопада 2020 року вони втрачають свою силу [8].

Серед представників другого підходу можна виділити Н.Є. Блажівську, О.Ю. Кирилук та Л.Р. Катинську. Так, на думку Л. Р. Катинської, внесення Законом України «Про електронну комерцію» змін до ст. 205 Цивільного кодексу України, у зв'язку з чим електронна форма правочину вважається різновидом письмової, не відповідає дворівневному підходу, прийнятому нормативних актах Європейського Союзу, відповідно до якого лише кваліфіковане електронне волевиявлення, що підписане цифровим підписом з чинним кваліфікованим сертифікатом ключа, прирівнюється до письмової форми. Таким чином, широкий підхід до розуміння письмової форми в абз. 2 ч. 1 ст. 207 Цивільного кодексу України не відповідає як подальшим нормам Цивільного кодексу України, так і праву Європейського Союзу [7, с. 43-44].

Представником третього підходу є І.В. Давидова. В своїй дисертаційній роботі авторка зазначає, що «наразі ми є свідками формування інформаційного, цифрового суспільства нового зразка (якості). Це стосується і правочинів: сьогодні є можливість укласти правочини як традиційним способом, так і більш оновленим, електронним, що офіційно регулюється законодавством (умови вчинення, сторони, наслідки невиконання умов тощо). Другий спосіб можна розглядати як «перехідний», що застосовується в процесі адаптації суспільства до більш прогресивного, технологічно нового способу». Як приклад так званих «перехідних» правочинів І.В. Давидова наводить правочини вчинені за допомогою технології розподіленого реєстру, які мають назву смарт-контракти (smart contracts) [9, с. 119-120].

Тим не менш, незалежно від підходів до розуміння електронного правочину, дослідження поняття та сутності електронного правочину як одного із сучасних регуляторів цивільних правовідносин, неможливий у відриві від традиційного розуміння поняття правочинів як різновиду юридичних фактів. Тому необхідно зупинитися на розкритті основних методологічних позицій, які ми поділяємо при визначенні електронного правочину загалом.

Згідно з легальним визначенням, правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ч. 1 ст. 202 ЦК України)[5]. В свою чергу електронний правочин — це дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем (п. 7 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію») [2].

Так, як поняття електронний правочин є похідним від поняття правочин, то логічним виглядає те, що електронний правочин, як і правочин в цілому, характеризується наступними особливостями.

1. Правочин і електронний правочин — це вольовий акт, спрямований на досягнення правових наслідків і наділений специфічними особливостями. Це не різні дії двох або більше осіб, а єдине волевиявлення. Як і будь-який вольовий акт, правочин охоплює собою два елементи: 1) внутрішня воля особи, що здійснює правочин; 2) волевиявлення, тобто вираз внутрішньої волі зовні. За відсутності одного з цих елементів неможливо говорити про правочин як про юридичний факт.

Оскільки воля недоступна стороннім особам, так як є процесом психічного регулювання поведінки учасників цивільних правовідносин, детермінованим бажанням особи досягти певної поставленої мети, то на допомогу приходять волевиявлення. Воля може бути виражена різними способами: усно, письмово (в тому числі в електронному вигляді), за допомогою виконання певних дій (конклюдентних) або мовчання (бездіяльності) тощо. Як зазначає К.О. Єременко, спосіб фіксації волевиявлення як відображення внутрішньої волі є формою правочину. Автор зазначає, що сучасне цивільне законодавство України не містить легального визначення поняття форми правочину. Аналіз наукової літератури з даного питання дає можливість зробити висновок про існування двох підходів щодо визначення поняття форми правочину. Одні схиляються до того, що під формою правочину слід розуміти спосіб вираження волі, а інші розуміють під формою правочину спосіб фіксації волі [10, с. 10].

Хоч ЦК України не дає визначення поняттю «форма правочину», проте в ч.1 ст. 205 визначає, що правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі і що сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом. В той же час ч. 4 ст. 203 ЦК України однією з вимог необхідним для чинності правочину визначено необхідність вчинення правочину у формі, встановленій законом. У зв'язку з чим серед вчених є дискусійним питання до якої форми слід відносити електронні правочини. Про що мова піде трохи пізніше.

2. Правомірність як ознака правочину закріплена в ст. 204 ЦК України, згідно з якою діє презумпція правомірності правочину, яка полягає в тому, що правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним [5]. Будучи різновидом юридичних фактів правочини і електронні правочини повинні бути спрямовані на досягнення правової мети у вигляді виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків. Тим самим правочини як юридичні факти відрізняються від правопорушень. Презумпція правомірності покликана забезпечувати сталість цивільних правовідносин, оскільки правочини породжують цивільно-правові відносини в силу того, що саме цивільне право визначає правові наслідки, що виникають при вчиненні правочинів.

В силу формулювань які застосовуються в ч. 1 ст. 205 ЦК України багато вчених вважають електронний правочин різновидом письмової форми правочину, а тому як умову чинності таких правочинів визначають необхідність дотримання вимог закону, які застосовуються до письмової форми правочину.

З приводу цього цікавим є той момент, що Закон України «Про електронну комерцію» не застосовує формулювання «електронна форма», а оперує поняття «електронна форма представлення інформації», під якою розуміється спосіб документування інформації, що означає створення, запис, передачу або збереження інформації у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних або інших засобів, здатних до відтворення, передачі чи зберігання інформації. Тобто застосовується так званий широкий підхід який зокрема, знайшов своє закріплення в Конвенції ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах 2005 р. [11].

Як слушно зазначає Н.Ю. Філатова «якщо поняття «форма правочину» традиційно охоплює лише два різновиди форм (усна і письмова), то поняття «форма представлення інформації» може включати найрізноманітніші прояви волі особи (жести, міміка, різноманітні дії, усна і фіксована мова тощо)»[12, с. 44].

3. Правочин — це законна дія, що відповідає вимогам цивільного права. Правочин в цілому й електронний правочин, зокрема, є юридичним фактом не просто у формі дії, така дія обов'язково відповідає

вимогам закону. Дія визнається правочином, якщо воно спрямована на виникнення, зміну або припинення цивільно-правових відносин. За словами І.Б. Новицького, правочини це законні дії, вчинені дієздатними особами, які діють як суб'єкти цивільних правовідносин, спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [13, с. 7-8]. Більш того, очевидно, що такі права і обов'язки бажані для осіб, які вчиняють правочин. В іншому випадку суб'єкт відмовився б від виконання цього правового акту.

Легітимність правочинів означає, що вони мають ті якості юридичного факту, що породжують ті правові наслідки, настання яких бажать особи, що вчиняють правочини, і які визначені законом для цих правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину (його законності) закріплено в ст. 203 ЦК України.

4. В доктрині цивільного права цілеспрямованості волі учасників цивільних відносин на виникнення, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків, як ознака правочину, є одним з критеріїв які використовуються під час класифікації юридичних фактів. Так, наприклад, націленість заповіту на виникнення саме цивільних прав та обов'язків відрізняє правочин від інших юридичних фактів, наприклад, від адміністративних актів, судових рішень, в яких заповіт може бути направлено на встановлення не тільки цивільних прав та обов'язків, а й на інші правові наслідки.

Спрямованість дій на досягнення конкретного юридичного результату опосередковується метою, яку переслідують сторонами правочину і яка має правомірний характер — придбання майнових прав, права користування певною річчю і т. д.. Досягнення мети зумовлено волею сторони (сторін) правочину. За даною ознакою правочини відрізняються від юридичних вчинків, з якими закон також пов'язує відповідні правові результати, незалежно від того, чи було у особи на меті досягнення такого результату (наприклад, створення творів літератури, науки та мистецтва) [14, с. 27]. Правова мета, заради якої правочин вчиняється в науці цивільного права називається підставою правочину (causa) [15, с. 272]. Наприклад, підставою договору купівлі-продажу є передача майна (товару) у власність покупця та сплата за нього певної грошової суми продавцеві. У разі відсутності такої мети неможливо вести мову про купівлю-продаж.

Не дивлячись на те, що електронні правочини наділені більшістю тих характерних ознак, що й звичайні правочини, однак електронні правочини мають також свої особливості, пов'язані з формування електронних цивільно-правових відносин, виникнення, зміни та припинення яких залежить від наявності електронних повідомлень.

Підставою для виникнення електронних цивільно-правових відносин в більшості випадків є дії, оскільки електронний простір по своїй суті є простором, що об'єднує людей, діяльність яких лише побічно залежить від впливу природних сил. На відміну від дій, що породжують цивільно-правові відносини в матеріально-правовому просторі, юридичні факти в віртуальному світі представлені тільки діями і юридичними фактами у вигляді правочинів. Особливістю таких дій є те, що: 1) вони проводяться з нематеріальними об'єктами (програмне забезпечення, мобільні додатки та інші програмні продукти); або 2) спрямовані на створення підстав для виникнення, зміну або припинення прав з об'єктами матеріального світу.

Отже, електронні правовідносини породжуються вольовими діями суб'єктів цивільних правовідносин, спрямованими саме на те, щоб результатом таких дій стало виникнення певних цивільних прав та обов'язків або досягнення певної правової мети з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Деякі автори, які займаються вивченням проблеми електронних правочинів, ототожнюють поняття «електронний правочин» і поняття «Інтернет-правочин» [16]. Як правило, позиція таких вчених зводиться до того, що під правочинами, укладеними в Інтернеті, можна розуміти всі правовідносини, істотним елементом яких є використання інтернет-сторінок як засобу комунікації та готовності до вчинення правочину. Такі правочин також називають онлайн-контрактами (онлайн-договорами).

Подібне твердження, на наш погляд, вважається одностороннім і не відноситься до поняття «електронний правочин» тому, що як зазначає Н.Є. Блажівська серед онлайн-правочинів є онлайн-правочини і автономні правочини. Онлайн-правочини відбуваються при наявності у сторін активного доступу до всіх інтернет-ресурсів. Ситуація з офлайн-правочинами виглядає інакше, оскільки при їх виконанні сторони не мають активного доступу до всіх інтернет-ресурсів і, як наслідок, не можуть швидко реагувати і брати участь в обміні інформацією [17, с. 17-18].

Різниця між традиційними і електронними правочинами полягає не тільки в тому, як сторони висловлюють свою волю, а іноді й в способах виконання правочинів. Отже різниця традиційних й електронних правочинів полягає: 1) в способі зв'язку між сторонами на етапі вчинення правочину; 2) в способі виконання, незважаючи на способи вчинення правочину; 3) в способах отримання інформації, що використовується сторонами на відстані, тобто в способі отримання інформації про сторону правочину, зміст правочину і спосіб його виконання, ризику сторін, що виникають при виконанні електронних правочинів.

На підставі вищенаведеного можна стверджувати, що характерною рисою електронних правочинів є інтерактивність, оперативність і мультимедійність пропозицій та реклами.

Інтерактивність електронних правочинів полягає в індивідуалізації образу відправки інформації між сторонами, які беруть участь в правочини. Зокрема, мова йде про поступовий обмін інформацією від пасивної (через Інтернет-сторінки) до активної шляхом відправки докладної інформації по електронній пошті. Таким чином, на думку Н.С. Блажівської виникає питання, в який момент відбувається складення оферти та якою зі сторін [17, с. 26]. Відповідно до ч. 3 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» електронний договір укладається шляхом пропозиції його укласти (оферти) однією стороною та її прийняття (акцепту) другою стороною. Абзацом другим ч. 3 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» передбачено, що електронний договір вважається укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції в порядку, визначеному частиною шостою цієї статті. Відповідно до ч. 6 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію» відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти електронний договір, про її прийняття (акцепт) може бути надана шляхом: 1) надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір, підписаного в порядку, передбаченому статтею 12 цього Закону; 2) заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі, що підписується в порядку, передбаченому статтею 12 цього Закону; 3) вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею. Таким чином можемо стверджувати, що в Законі України «Про електронну комерцію» передбачено застосування кваліфікованої форми оферти, яка полягає в тому, що не достатнім є підтвердження отримання власне документу який містить пропозицію укласти договір, а необхідним є отримання відповіді про прийняття цієї пропозиції в порядку, визначеному законом.

Оперативність електронних правочинів має найбільше значення у випадку вчинення останніх за допомогою мережі Інтернет тому, що кожен має прямий доступ до глобальної мережі Інтернет, електронних переказів, незалежно від часу і місця розташування, що значно пришвидшує вчинення таких правочинів. Очевидно, що надання послуг і товарів через мережу знижує вартість правочини, а також усуває необхідність в особистому контакті, тому глобалізація торгівлі має важливе значення для забезпечення цієї ознаки електронних правочинів.

Мультимедійність як характерна ознака електронних правочинів проявляється, зокрема, через відсутність необхідності особистого контакту з контрагентом і товаром, що є предметом договору, що зумовлює створення різних способів мультимедійного представлення товару за рахунок використання фотографій, фільмів, розгорнутого опису. Все це покликане замінити прямий контакт споживача з продавцем [18, с. 34].

Висновки. Вивчаючи проблему правового регулювання електронних правочинів за цивільним законодавством України, ми прийшли до наступних висновків:

По-перше, в сучасному світі, де розвинені інформаційні та телекомунікаційні мережі, дедалі більшого поширення набуває електронна комерція, а отже актуальним є питання дослідження електронних правочинів, як різновиду юридичних правочинів на підставі яких виникають зобов'язальні правовідносини.

По-друге, вчинення електронних правочинів має ряд переваг: інтерактивність, оперативність та мультимедійність останніх. Так, електронні правочини зручні як для продавця (більш ефективно використання ресурсів, оскільки не потрібним є фактичне розміщення в конкретній місцевості; наявність більших ринків збуту, оскільки можливим є використання поштового та інших способів збуту продукції; конкуренцію між виробниками, так як електронна комерція дозволяє швидко реагувати на запити продавця), так і для покупця (економія часу, адже можливість замовлення товарів через інформаційні та телекомунікаційні мережі можливе в будь-який час доби; використання зручних способів оплати).

По-третє, не дивлячись на досить велику кількість досліджень присвячених поняттю та сутності правочинів, порядку вчинення та виконання правочинів, нікчемності правочинів та визнання їх недійсності, залишається дискусійним питання сутності та місця електронних правочинів в системі правочинів як одного з найбільш поширених юридичних фактів в системі цивільного права України. Хоч з прийняттям Закону України «Про електронну комерцію», законодавець визначив організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановив порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначив права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції, проте відносно нещодавнє його прийняття потребує формування як правозастосовної, так судової практики.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. С. 2843.
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. С. 2344.
3. Пояснювальна записка до Закону України «Про електронну комерцію». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0957&skl=9 (дата звернення: 05.08.2021).
4. Катинська Л. Р. Питання відповідності Закону України «Про електронну комерцію» європейському законодавству. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 35(2.1). С. 165-169.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
6. Спасибо-Фатєєва І. Актуальні питання форми правочинів (теоретико-практичний аспект). *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 8. С. 32–36.
7. Катинська, Л. Р. Електронна форма правочину (порівняльний аналіз правового регулювання в Україні та Польщі): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 193 с.
8. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. С. 5
9. Давидова І.В. Правочини та їх недійсність в інформаційному суспільстві: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2018. 486 с.
10. Єременко К. О. Цивільно-правові наслідки недотримання вимог щодо форми правочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2014. 20 с.
11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах: Конвенція; ООН від 23.11.2005. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_e71 (дата звернення: 06.09.2021)
12. Філатова Н. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. Проблеми законності. 2017. Вип. 136. С. 40-55
13. Новицкий И. Б. Сделки. Исковая давность. М., 1954. 245 с.
14. Давидова І. В. Загальні ознаки правочинів, що вчиняються суб'єктами цивільних правовідносин. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 25-28.
15. Баранова Л.М., Бєгова Т.І. Цивільне право: підручник: у 2 т. / за ред. В.І. Борисової. Х.: Право, 2011. Т. 1. 656 с.
16. Prawo Internetu / Paweł Podrecki [i in.]; pod red. P. Podreckiego. Warszawa: Wydaw. Prawnicze LexisNexis, 2004. – 534 s.
17. Блажівська Н. Є. Електронний правочин у цивільному праві України: дис. канд. юр. наук: 12.00.03. Київ, 2013. 200 с.
18. Блажівська Н.Є. Електронний правочин: поняття та класифікація. *Вісник Верховного Суду України*. 2007. № 11 (87). С. 32–36.